

Fælles naturfremme i agerlandet

- Kollektiv naturbeskrivelse og samarbejde om naturpleje for et geografisk sammenhængende område mellem 5 økologiske landmænd i Vejle

Projektet er udarbejdet i et samarbejde mellem Økologisk Landsforening og Natur & Landbrug i marts 2012.

Kurt Frost (Frederiksminde), Frank Olesen (Birkely), Villy Nicolaisen (Halskovlund), Erling Madsen (Nygaard), og Alf Petersen (Rugbjerggård)

1	Forkortelser	4
2	Opsummering.....	4
3	Områdebeskrivelse	4
4	Overordnede naturhensyn i naturbeskrivelsen	8
5	Prioriteringshensyn for naturhensyn.....	8
6	Konkrete naturtiltag.....	9
6.1	Naturstriber med græs	9
6.2	Naturstribe med korn eller korn med isåning af blomsterblanding.....	10
6.3	Lærkepletter.....	10
6.4	Vibepletter	10
6.5	Barjordsstribe.....	10
6.6	Insektvold	11
6.7	Fjernelse af træer og vedplanteopvækst	11
6.8	Stenbunker	11
6.9	Lysne vandhuller	11
7	Særlige arter	12
7.1	Løvfrø	12
7.2	Hasselmus	12
7.3	Sanglærke (og vibe).....	12
8	Forslag til naturfremmende tiltag på de enkelte bedrifter.....	13
8.1	Kurt Frost – Frederiksminde	13
8.2	Frank Olesen – Birkely.....	18
8.3	Villy Nicolaisen – Halskovlund	22
8.4	Erling Madsen – Nygaard.....	26
8.5	Alf Petersen – Rugbjerggård	38
9	Bilag 1 - Fleksibel markkants-forvaltning.....	44

1 Forkortelser

I tabellerne:

N: Nordsiden, S: Sydsiden, Ø: Østsiden, V: Vestsiden

På kortene:

LP: Lærkepletter

SA: Særligt følsomme arter

IV: Insektvold

2 Opsummering

De fem ejendomme blev besigtiget den 19. og 20 marts i forbindelse med et møde med tre af de fem landmænd. Marts måned er ikke optimal for en vurdering af naturkvalitet og potentialer, da mange af urterne ikke er sporbare. Vurderingen tager derfor udgangspunkt i et 'klinisk blik'. Vi har været rundt på stort set alle arealer, som drives af de fem. Vi har ikke skelnet mellem eget og lejet areal, da de foreslåede tiltag til naturfremme principielt kan være tidsbegrænsede og derfor kan anvendes uafhængigt af ejerforhold. Vi har prioriteret tiltag ud fra oplysning om de marker ejendommene driver og de biotoper, de inkluderer. Vi har ikke forholdt os til biotoper og biotoppleje, hvor det ikke klart fremgik af materialet, at de var inkluderet i ejendommen. Derfor kan der være flere udpegninger efter Naturbeskyttelsesloven og Museumsloven, end det fremgår af vores gennemgang. Det vil i så fald fremgå af kortene. Vi har konstateret, at Vejle kommune ikke har registreret alle beskyttede områder. Biotoper kan derfor være beskyttede, selv om det ikke fremgår af Miljøportalen. Det er kommunens afgørelse i konkret tilfælde.

Natur & Landbrug har for hver ejendom peget på de tiltag, vi synes kan komme naturen og natursammenhæng mest til gavn ud fra de givne forudsætninger på ejendommene og ud fra et opdrag om at det primært skal være tiltag på omdriftsarealer. Nedenfor har vi lavet en samlet beskrivelse af områderne, naturhensyn og derefter en beskrivelse af udpegninger og naturfremmetiltag på ejendommene hver for sig.

3 Områdebeskrivelse

I projektet om fælles naturfremme deltager Kurt Frost (Frederiksminde), Frank Olsen (Birkely), Villy Nicolaisen (Halskovlund), Erling Madsen (Nygaard), alle fire syd for Vejle og Alf Petersen (Rugbjerggård) nord for Vejle. De fire ejendomme syd for Vejle ligger i ovenfor nævnte rækkefølge med jord der støder op til hinanden, hvorfor de kan opnå geografisk synergi med deres naturtiltag. Alle fem ejendomme kan arbejde sammen med hensyn til etablering og den fortsatte pleje.

3.1.1 Syd for Vejle.

De fire økologiske naboejendomme syd for Vejle, som Kurt, Frank, Villy og Erling driver, ligger i et Østjysk småkuperet landskab med mange diger. Landskabet har stort set bevaret alle diger, men ikke alle er registreret af Vejle Kommune som beskyttede (digerne er indtegnet på kort fra perioden 1900-1960). Nogle af digerne er gamle sogneskel. Digerne er uden sten og bevokset med gamle løvhegn, der arts-mæssigt er meget blandet. De fleste diger indeholder således både træer som eg, bøg, poppel, fuglekirsebær, engriflet hvidtjørn, alm. røn samt buske og småtræer som hyld, slåen, diverse roser, alm. Gedeblad og hassel. De gamle stævnedede hassel-buske udgør en væsentlig del. Hertil kommer småområder med brombær. Digerne er generelt karakteriseret ved at have megen bar bund, dvs. uden eller sparsom bundvegetation. Bundvegetationen mangler generelt arter fra græsningslandskab og består af få arter fra skovbund, bl.a. stor fladstjerne og krybende hestegræs. Hvid anemone blev set enkelte steder.

Erling har græssende dyr på sin ejendom og praktiserer 'dige-græsning' uden betrædning, hvilket er en god pleje af digerne. Her forekommer derfor flere græsmarksplanter i digerne. De mange diger og enkelte småveje betyder, at landskabet optræder varieret og med marker af moderat størrelse og varieret sædskifte. Området er desuden karakteriseret ved et vandløb, Halskov Bæk, der løber gennem området i et storslyngende forløb. I forbindelse med Halskov Bæk forekommer enkelte beskyttede eng- og moseområder i landskabet udenfor bedrifterne.

På bedrifterne ligger bækken direkte op til mark i omdrift eller til småsumpe, som tilsyneladende er for små til at være beskyttede. Halskov Bæk er et prioriteret vandløb, så der skal, hvis det vedtages, udlægges 10-m randzoner (Dette er dog ikke afgjort endnu). Det er vigtigt, at der er min. 2 m bræmme omkring vandhullerne med slået/afgræsset græs. Langs vandløb skal der pt. være 2 m bræmme, det er mest naturvenligt at det er en vandret bræmme ud over vandløbsbrink. Bræmmerne ved Halskov bæk trænger til en pleje og gerne en udvidelse med 1-2 m klippet græs (naturstriben).

I området forekommer flere vandhuller, men der er ikke biotoper som gravhøje, stengærde og overdrev.

Jorden er sandblandet lerjord og enkelte steder lerblandet sandjord. Dertil kommer mosejord hos Erling. De fire økologer har tilsammen en alsidig afgrødemosaik med vårkorn, vinterkorn, udlægsmarker, græsmarker i omdrift, vedvarende græs og om vinteren stubmarker. Mængden af vilde planter (ukrudt) i markerne var moderat til lav.

Af agerlandsarter på en tidlig forårsdag bemærkede vi sanglærke, vibe, agerhøne, hare og rådyr. Området har en forekomst af løvfrø, hvis hovedforekomst er Rødmosen øst for projektområdet. Engsnarre er tidligere observeret på Erlings bedrift. Inden for en større afstandsradius er der hasselmus, nemlig i skovene syd for Vejle Fjord.

Med udgangspunkt i Kurt Frost's ejendom er der udlagt et sammenhængende stiforløb i form af min 1 m brede græsrabatter i markers kanter. Stien holdes kortklippet af Kurt.

Figur 6.1-1 Etableret naturstribе med kortklippet græs (sti) (fuldt optrukket rød linje) mellem de fire gårde og muligt ekstra sammenhængende område med græskant/stiforløb (stiplet rød linje). De fire gårde er markeret med rød cirkel.

3.1.2 Nord for Vejle.

Den femte økolog i projektet, Alf, driver sin ejendom nord for Vejle, hvor terrænet er meget kuperet. Ejendommen ligger på et højedrag omgivet af vedvarende græsmarker (overdrev og eng med vældmoser) på skrænterne ned til Fløjstrup Bæk og en unavngiven bæk – begge i svagt slynget forløb. De to vandløb i den smalle ådal er omgivet af eng, mose eller skov inkl. gammel elleskov og plantede graner på skrænter. De udgør i store træk randzonen. Digerne i området er stenløse og er karakteriseret ved at være lysåbne med meget bundvegetation af græs. De indeholder enkelte græsmarksarter. Som for området syd for Vejle er landskabet nord for Vejle også varieret og med de fleste marker af moderat størrelse.

Jorden er lerblandet sandjord med mange små- og håndstore sten. Stenene er med til at give hurtig varme til jorden. Mængden af vilde planter (ukrudt) i markerne var høj. Ved besigtigelsen bemærkedes især mange lærker og rådyr. Området indeholder varieret markstruktur inkl. vedvarende græs og stubmark.

Figur 6.1-3 Natura 2000 områder (markeret med grønt). Projektområderne ligger ikke indenfor Natura 2000 område, men kan tænkes ind som naturtrædesten for Natura 2000 områder. Nærmeste Natura 2000 område er syd for Vejle nr. 80 Højen Bæk og nr. 68 Munkebjerg Strandskov. Nord for Vejle er det nr. 81 Øvre Grejs Ådal.

4 Overordnede naturhensyn i naturbeskrivelsen

Nærværende naturfremmeplan bygger videre på projektet 'Effektiv naturfremme', der har sammenstillet en palet af tiltag. De er anført nedenfor.

Der kan læses mere om tiltagne i idékataloget "Naturfremme i agerlandet, Naturstriber, insektvolde og andre tiltag" eller <http://www.okologi.dk/landmand/fagomraader/miljoe--natur/effektiv-naturfremme.aspx>

Tabel 6.1-1 Palet af tiltag i projekt 'Effektiv naturfremme'.

Tiltag - lige til at gå i gang med	Tiltag der skal anlægges. Fri for gødning og kalk
Fodpose**	Faunazoner (består af to eller flere tiltag f.eks. naturstribe, insektvolde og barjordsstribe)
Gødningsfrie randzoner**	Naturstriber
Stubmark	Insektvolde
Variert afgrøde valg	Barjordsstriber****
Markopdeling*	Tørre pletter i marken***
Stenbunker**	Våde eller fugtige pletter i marken
	Vildtagre

* Mindre relevant i området, da markerne er moderate af størrelse.

** Holdes fri for både gødning og kalk

*** Lærkepletter etableres i praksis under ellers normal markdrift

**** Jorden er meget tung i området, hvorfor barjordsstriber af praktiske grunde ikke er opprioriteret som tiltag. Vi har valgt tæt klippet græs i stedet til tørrested for fuglene. Bedst egnet til barjordsstribe er en af markerne hos Alf og Villy, hvor der kan etableres barjordsstribe som demo. Der kan suppleres med en enkelt lokalitet på tung jord, f.eks. hos Kurt Frost til afprøvning.

5 Prioriteringshensyn for naturhensyn

Hvad med den eksisterende natur først og brandmandens lov

Ved valg af tiltag og lokalisering af tiltag har vi valgt ud fra følgende principper:

- Sammenhæng mellem bedrifterne som et fælles naturfremme
- Udsåning foretages med kulturarter eller der bygges på eksisterende natur (jf. bilag 1 Fleksibel markkants-forvaltning).
- Store dele af paletten af tiltag skal i spil som konkret demo på omdriftsmarker.
- Koncentrere indsatsen på den varme syd- og vestside af biotoper og på den mest afdrænede (varme) jord
- Fordele indsatsen, så alle lodsejere får forslag til indsats for fælles naturfremme. De enkelte bedrifter er blevet screenet og udvalgte tiltag til naturfremme er beskrevet i denne rapport.

- f) Alle tiltag er ugødskede. Naturstribe med korn og isåning af blomster (50'er kornmarken) er uden strigling. Det er også vigtigt at undgå kalk uden for selve marken, dvs. hvor naturen skal fremmes i kanten af markerne og i bræmmer.
- g) Mange diger og andre småbiotoper deles med nabo. Vi har så vidt muligt prioriteret biotoper, der var interne for det økologisk dyrkede projektområde.

6 Konkrete naturtiltag

Alle tiltagene er uden gødskning og strigling, når tiltagene er etableret.

6.1 Naturstriber med græs

6.1.1 Græs, solbeskinnet og langhåret

Arter der tilgodeses: Det er basis for mange vilde planter og dyr. Den er bl.a. egnet til redesteder for jordrugende fugle (agerhøne).

Tiltag: Klipping af vedopvækst på digeside og sikring af plads til vedvarende digfod (hvor den mangler, etableres vedvarende græs). Digefoden skal gå jævnt over i marken, altså uden høj pløjekant. Hvis der er en dyb pløjefuge kan agerhønekyllingerne risikere at falde derned og ikke kunne komme op igen.

6.1.2 Græs, permanent og kortklippet

Arter der tilgodeses: Hare, rådyr, agerhøne, som fourageringssted og til agerhønekyllinger, som tørrested. Haren sætter også gerne sine killinger her.

Tiltag: Arealudlæg på op til 2 m i bredden til vedvarende græs samt klipping med start ultimo april. Digefod skal gå jævnt over i mark, altså uden høj pløjekant. Det kortklippede kan opnås ved afgræsning og/eller ved at blive slået.

I forhold til projektet: Kan bruges til at sammenkæde ejendommene.

6.1.3 Fodpose, vedvarende græs langs f.eks. levende hegn

Arter der tilgodeses: Humlebier, bier og andre insekter herunder sommerfugle.

Tiltag: Udsåning af en græs-/urteblanding ud fra følgende artsliste af urter og græsser: Rød kløver, hvidkløver, alm. kællingetand, seradel, foder-esparsette, cikorie, rød svingel (variant med tuet vækst eller korte udløbere), alm. rapgræs, engrapgræs, fløjlsgræs. De valgte arter skal tilpasses efter hvor fugtig og leret lokaliteten er og lidt afhængig af hvor hyppigt de skal slås. Mælkebøtte er en vigtig blomsterplante for insekter og føde for dyrene. Indvandring af mælkebøtte er derfor velkommen. Slås min. en gang årligt. Digefod skal gå jævnt over i mark med stribe af græs-urteblanding, altså uden høj pløjekant. Arealet må maks. være 6 m. bredt. Fodposen kan virke med en naturstribe med korn og isåning af blomster, det kan anlægges som en faunazone eller som fleksibel markkantsforvaltning, se bilag 1.

6.2 Naturstribe med korn eller korn med isåning af blomsterblanding

Arter der tilgodeses: Giver bl.a. føde (animalsk) til agerhønekyllinger i juni:

Tiltag: Kornmark med en reduceret udsædsmængde, udsået med enten 25 % eller 50 % af normal udsædsmængde i f.eks. havre. (ligner 50'er kornmark).

Hvor mængden af vilde planter (ukrudt) er begrænset, kan der etableres med isåning af enårige arter som fodervikke, blodkløver, raps, hjulkrone, boghvede, kommen og persille.

Naturstriben må være maks. 6 m bred, tilpas bredden efter maskinen.

I forhold til projektet: Prøv gerne med både 25% og 50% udsæds mængde korn.

6.3 Lærkepletter

Dyr der tilgodeses: Lærkepletter til fremme af sanglærke og vibe, men også andre arter som bomlærke, agerhøne, gulspurv, gul vipstjert og tornirisk vil nyde godt af dem.

Tiltag: En lærkeplet er en udyrket plet i marken på ca. 20 m². (2x3 m. er også fint) Op til 7 lærkepletter pr. hektar giver passende territorier til sanglærker. Selv få pletter giver stor effekt. Lærkepletterne udlægges mindst 30 meter og gerne 50 meter fra levende hegn, fordi lærker ikke kan lide, at rov- og kragefugle kan overvåge dem fra høje punkter. Man må gerne lave lærkepletterne det samme sted år efter år, da lærken er meget stedtrofast ned til samme kvadratmeter. (ref. DOF). Da lærkepletter helst skal bestå af bar jord, lægges de bedst på drænet og mindre produktiv bund, som f.eks. højdedrag.

6.4 Vibepletter

Viber skal have lav vegetation, bar og fugtig jord, hvor ungerne selv kan søge føde.

Vibepletter anlægges på fugtige områder, hvor kornet ikke trives, og skal være større end lærkepletter. (ref. DOF).

6.5 Barjordsstribe

Arter der tilgodeses: Den bruges bl.a. af fugle til støvbadning og som tørrested.

Tiltag: En barjordsstribe er en 1-2 meter bred stribe der holdes fri for planter. Hvis den placeres i kanten af marken tæller den stadig med som en del af marken, og eventuelle tilskud bibeholdes.

I forhold til projektet: Jorden er meget tung i projektområdet hvorfor barjordsstriber ikke er opprioriteret. Vi har primært valgt tæt klippet græs til tørrested for fuglene.

Enkelte af markerne hos Alf og Villy er egnet til barjordsstribe og kan etableres der som demo. Desuden kan der etableres en barjordsstribe på mere tung lerjord, evt. hos Kurt, til afprøvning i projektet.

6.6 Insektvold

Dyr der tilgodeses: Insektvold til jordlevende insekter inkl. nytteinsekter og som redeegnede områder for jordrugende fugle.

Tiltag: Dybdepløjning hvor den næringsrige muldjord vendes ned og råjorden kommer til overfladen. Det giver det bedste miljø for arter tilknyttet lavt næringsniveau. Skal være mellem 0,5 og 1 meter høj. Det at den kommer op i højden giver en sol og skyggeside, afvanding på toppen og er lettere at se i markarbejdet. Den kan også etableres på flad jord, hvor der så tilgodeses en anden gruppe nytteinsekter, men stadig er redeegnet for jordrugende fugle. Det er dog vigtigt at være ekstra opmærksom på stribe når markarbejdet udføres.

I forhold til projektet: Da projektområdet huser mange eksisterende 'insektvolde' i form af mange diger, har vi ikke anset dette tiltag som nødvendigt, men har anvist et egnet sted af hensyn til demo værdien hos Kurt.

6.7 Fjernelse af træer og vedplanteopvækst

Arter der tilgodeses: Mange arter tilgodeses, bl.a. hare og agerhøne.

Tiltag: Ammetræer skal fældes for at give lys til de andre træer og anden vegetation. De skal helst fældes med høj stub, dette giver gode leve betingelser for forskellige biller og insekter.

Vedplantevækst skal fjernes således at der skabes lysninger og variation i bevoksningen. Ved at lave lysninger ind i buskadset laver man mulighed for at dyrene kan beskyttes mod rovdyr.

Det vigtigste er at der er variation.

I forhold til projektet: Der er mange diger og læhegn, der danner god base for dyrelivet, men der er generelt brug for at der kommer en variation i plantevæksten og åbne, solbeskinnede områder.

6.8 Stenbunker

Arter der tilgodeses: Padder, firben, pindsvin og små dyr som edderkopper og regnorme. Hvis bunkerne lægges ved vand er de gode biotoper for vandsalamanderen.

Tiltag: Sten samles i bunker, der lægges i markkanten, ved vandløb eller søer.

I forhold til projektet: I har mange sten og en del stenbunker, men specielt hvor der er vand kunne I med fordel lave nogle stenbunker.

6.9 Lysne vandhuller

Arter der tilgodeses: Padder og firben, herunder, løvfrøer og salamander.

Tiltag: Fjerne planter (bl.a. dunhammer og pil) i og omkring vandhuller, specielt på sydsiden. Det skal helst slås under vandet. Det er lettest at holde bevoksningen nede hvis den slås i foråret.

7 Særlige arter

7.1 Løvfrø

Solbeskinnede, rene, klarvandede, fiskefri vandhuller, der har lavvandede områder med varmt vand og har undervandsplanter som f.eks. vandaks til æg og yngel. Hegn eller skov med visne blade og stubbe til overvintring, helst inden for 100 m. Brombær, skræppe eller buske med blade til solbad. Finder insekter om natten. Løvfrø har god spredningsevne.

7.2 Hasselmus

Lever i lyse løvskove og blandskov, domineret af eg og hassel og med bøg (bog er vigtig føde) med undervegetation af brombær og andre buske med frugter (føde). Artsrige hegn er også egnede. Føde består af knopper og blomster om foråret, insekter i yngleperioden samt frø og frugter i efteråret. Lever i træerne, hvor den bygger sommerrede eller bor i hulheder. Man skal undgå beskæring af vedplanter i yngletiden, juli-september og ved dvale i november-maj. Overvintret i hulheder i stubbe. Hasselmus forekommer i skove syd for Vejle (Munkebjerg og Strandskov samt måske Børkop og Strandskov). Hasselmus spredes dårligt.

7.3 Sanglærke (og vibe)

Det er temperaturen i det tidlige forår, der afgør, hvornår lærkefamilien stifter hjem. En mildning med temperaturer over 10 grader, og redeadfærden kan blive udløst selv i slutningen af marts på steder, hvor der er dækning til reden. I slutningen af april er de fleste lærker i gang. Det er hannen, som etablerer territoriet i reglen på stort set samme kvadratmeter som året før. (ref. Odderskær)

Det vurderes samlet, at striglinger udført højst 37 dage efter såning, og senest 20. maj, kun i ringe grad påvirker sanglærkerne ungeproduktion. (*ref. Søren Navntoft m.fl.).

Det vurderes, at alle striglinger og tromlinger, der foretages efter 1. maj, eller mere end nogle få dage efter kornets fremspiring, har en stærkt negativ effekt på vibens ynglesucces. (*ref. Søren Navntoft m.fl.)

Sanglærkerne foretrækker en vegetationshøjde på under 15 cm. Sanglærker søger føde på bar jord.

Med flere bare pletter kan lærkerne producere 2-3 kuld unger om året.

*) Søren Navntoft, Bo Svenning Petersen, Peter Esbjerg, Anne-Mette Jensen, Ib Johnsen, Kristian Kristensen, Poul Henning Petersen & Jens Erik Ørum: Effects of Mechanical Weed Control in Spring Cereals – Flora, Fauna and Economy, Miljøstyrelsen 2007.

8 Forslag til naturfremmende tiltag på de enkelte bedrifter.

8.1 Kurt Frost – Frederiksminde

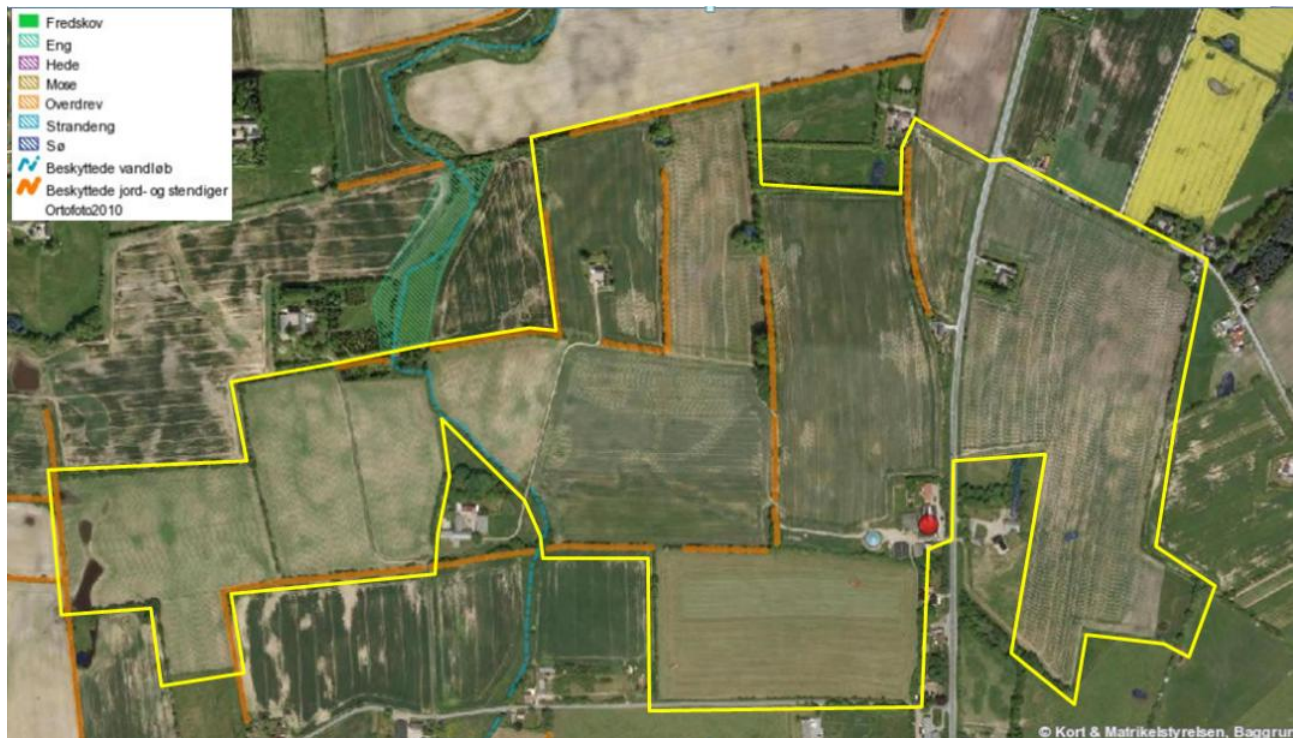
Areal: Råder over 64 ha.

Driftsgren: Er økologisk planteavler, med brødhvede, maltbyg og ærtebyg i sædskiftet. Der har tidligere været søer og salg af smågrise på bedriften.

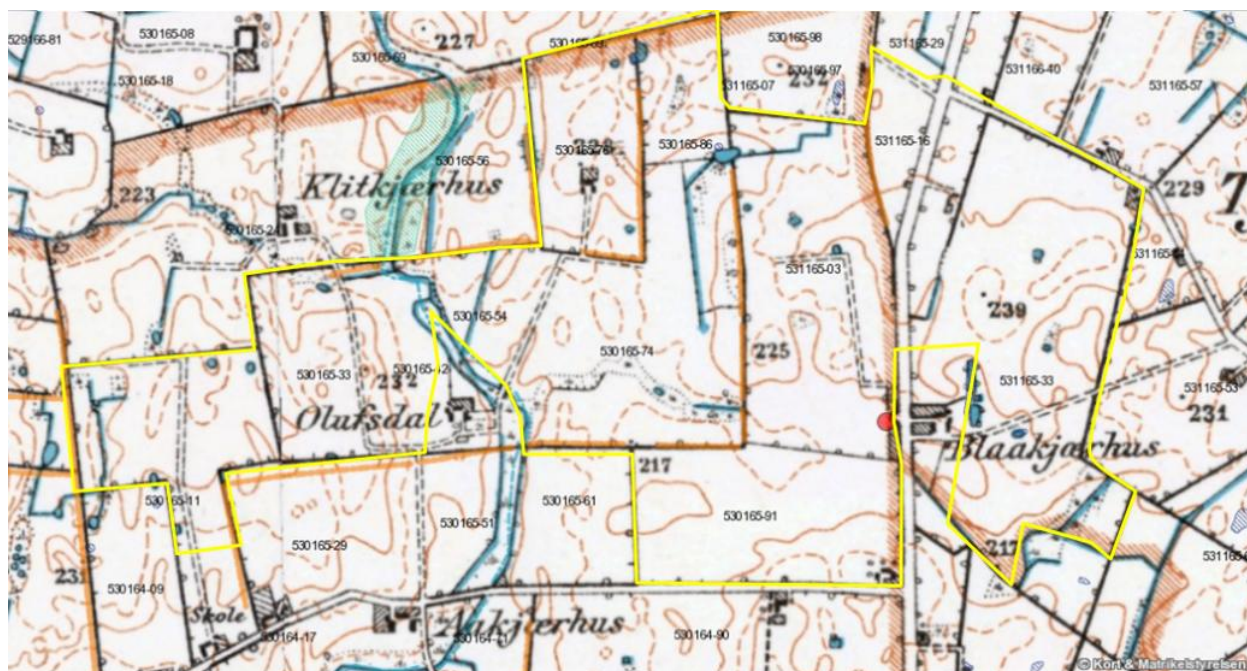
Natur og naturtiltag før projektstart: I 90'erne er der anlagt en lille sø. I en ende af en af markerne, er der påbegyndt arbejde med at grave grøfter. I den anden ende af marken er der et lukket vandløb, og det overvejes om det skal åbnes. Alle hegn omkring markerne bliver beskåret med håndkraft. Stierne bliver slået med plæneklipper, de er ca. 1m brede. Stierne hænger sammen med stier fra andre ejendomme.

Observerede dyr: På arealerne er tidligere observeret vildænder og gravænder. Der i år set agerhøns og rådyr.

8.1.1 Udpegninger

Figur 8.1-1 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Kurt Frost. Det er prioriteret vandløb, vandhuller og diger. Både vandløb og de tre vandhuller skal have 10 m bræmmer. Desuden er der mindre vandløb på ejendommen, som ikke er prioriterede.

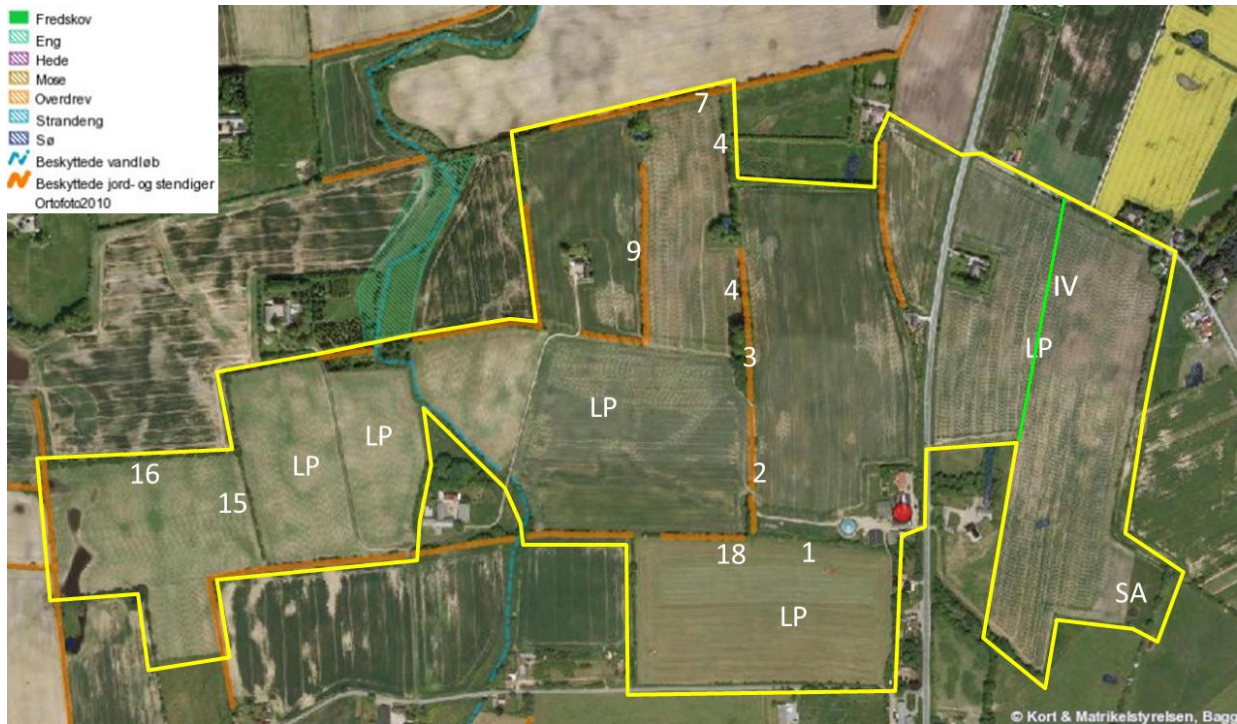

Figur 8.1-2 Omrids af Kurt Frost's marker på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede dige, ses at der er yderligere beskyttede dige på ejendommen. To dige er gamle sogneskel. Desuden ses flere grøftesystemer som i dag er rørlagte.

8.1.2 Prioriterede naturfremme tiltag på Kurt's ejendom.

Natur & Landbrug har gennemgået hele ejendommen for mulige tiltag. I alt 21 elementer er screenet. Ejendommen har ikke, ud over de slåede stier, permanente græsmarker med føde til hare og rådyr og til agerhøne om vinteren, hvorfor dette tiltag prioriteres.

Mange af digerne mangler bundvegetation med græs og urter. Græs og urter fremmes ved at beskære vedplanteopvækst på digeskråningerne, således at der etableres flere områder hvor lyset kan komme ind til bundvegetationen, hvilket giver lommer til vildtet.

Figur 8.1-3 prioriterede steder med naturfremme. LP: Marker med lærkepletter som tiltag. SA: Tiltag for særlige arter

Følgende naturfremmetiltag foreslås:

Tiltag	Markering	1	2	3	4	7	9	15	16	18	LP	SA	IV
		S	Ø	V	V	S	V	V	S	S			
Kortklippet græs	6.1.2	x	x	x	x	x		x	x	x		x	
Fodpose	6.1.3		x	x	x	x	x						
Naturstribe med korn	6.2	x						x	x	x			
Lærkepletter	6.3										x		
Fjernelse af vedplan- teopvækst	6.7	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
Lysne vandhuller	6.9											x	
Barjordsstribe	6.5				x								
Insektvold	6.6												x

Alle tiltag er uden gødskning og strigling

1. prioritet:

Naturtiltagene ved 2, 3, 4, 7, 18 og SA giver natursammenhæng til Frank's og Villy's ejendomme. Herved forbindes naturstribe med korn, lille vandløb, skovlund, vandhul og vedvarende græsmark med løvfrøvandhuller og vildtplantning.

Der tages hensyn til løvfrøer ved SA. Det gøres ved udlægning af naturstribe på min. 2 m. og ved at forhindre det i at gro til, med dunhammere og pil.

2. prioritet:

Kombinationen af kortklippet græs og fodposer ved 2, 3, 4, 7 og 9. Det tilgodeser rigtig mange dyr bl.a. hare, rådyr og insekter.

Ved både at have kortklippet græs og fodposer med blomster og urter, sikres en god variation i landskabet, forskellige dele kan med fordel være udlået i perioder til blomstring.

Denne variation er også vigtig i naturstriberne mellem ejendommene.

3. prioritet:

Agerhøne tilgodeses på de mest tørre og sandede marker, og hvor der er velafdrænedede kantbiotoper, f.eks. i form af syd eller vestvendte diger op til naturstribe med korn. Hos Kurt Frost er det primært 15 eller 16 samt 1 og 18. Langs 1 og 18 kan naturstriben være til glæde for dem, der benytter stien. Det anses her at være en fordel at så urter og blomster i naturstriben med korn, på grund af det lave ukrudtstryk.

4. prioritet:

Sanglærke tilgodeses på udvalgte større marker på lokale højderygge og langt fra levende hegn. Vælg f.eks. tre lærkepletter (LP) lokaliteter fra kortet til denne indsats. Vejkanten mod vest er ikke noget problem for sanglærken.

5. prioritet:

Hos Kurt Frost tilgodeses naturen desuden ved at lysne vandhullet langs dige nr. 4, således at vandhullet kan være ynglested for padder. Der skal være lystilgang fra syd. Vedplanter, der hænger ud over vandkanten, skal fjernes.

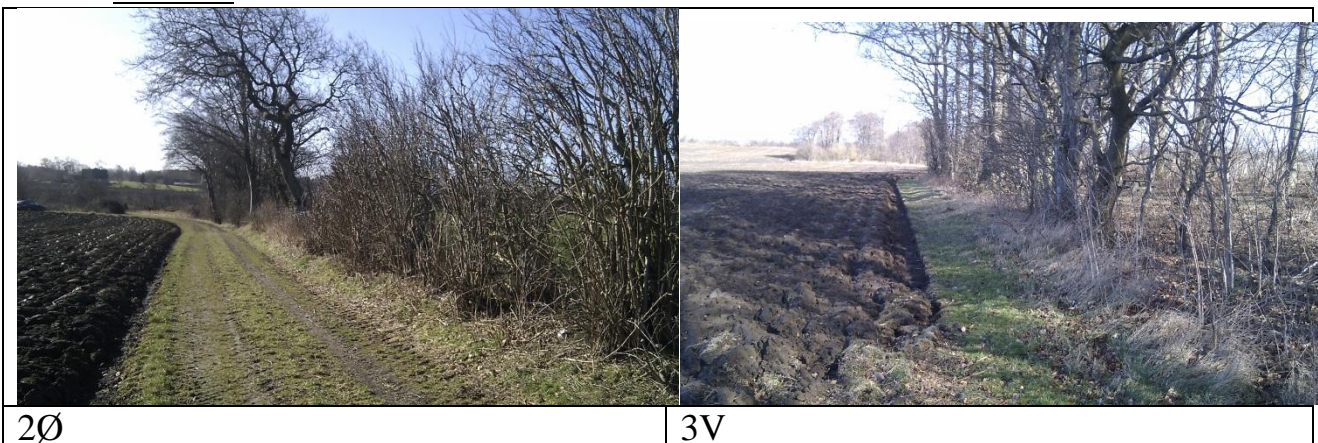
6. prioritet:

Barjordsstribe kan afprøves ved markering 4.

7. prioritet:

Insektvold kan etableres på marken på den anden side af vejen. Se markering IV.

8.1.3 Billeder

4V

7S (dige øst for vandhul)

9V (foto er taget fra nordsiden)

15V

16S

18S

1S (Foto er taget fra nordsiden)

SA

8.2 Frank Olesen – Birkely

Areal: Råder over 3,3 ha.

Driftsgren: Planteavler med permanent græs på hele arealet. Har tidligere haft heste. Arealerne udlejes til jagt. Søger om økologisk autorisation pr. 1/5 2012.

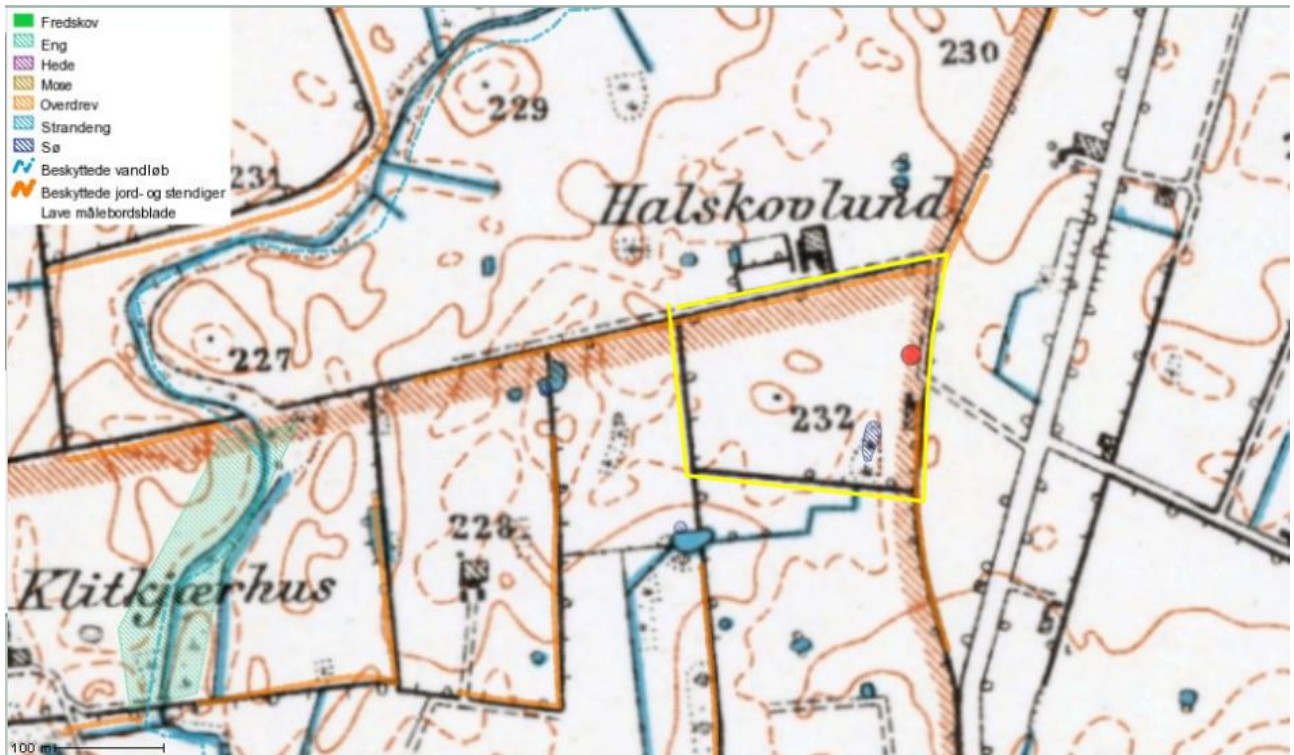
Natur og naturtiltag før projektstart: Der er anlagt to søer, og der er søgt tilsagn til en tredje samt forbedringer af de eksisterende. Søerne er ca. 600 m². Der er lavet en vildtbeplantning på 0,4 ha. Der er planer om at etablere yderligere 3000 m² vildtbeplantning og 3 stendiger, på 30 m.

Observerede dyr: På arealerne er der observeret lille vandsalamander, løvfrø og agerhøns med kyllinger.

8.2.1 Udpegninger

Figur 8.2-1 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Frank Olesen. Det er et vandhul og diger. Vandhullet skal have 10 m bræmmer. Der er etableret et vandhul, som ikke er registreret på Miljøportalen. Frank har tilladelse til at etablere endnu et vandhul nord for ejendommen. Alle tre vandhuller vil være beskyttet af Naturbeskyttelsesloven.

Figur 8.2-2 Omrids af Frank Olesens marker på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede diger, ses at der er yderligere beskyttede diger på ejendommen. Dige mod nord og mod øst er gamle sogneskel.

8.2.2 Prioriterede naturfremme tiltag på Franks ejendom

Natur & Landbrug har gennemgået hele ejendommen for mulige tiltag. I alt 8 elementer er screenet. Ejendommen består udelukkende af permanent (vedvarende håber vi) græsmarker med føde til hare og rådyr og til agerhøne om vinteren. Ejendommen ligger mellem Kurt's og Villy's ejendomme, der begge er domineret af marker i omdrift med enårige afgrøder. Derfor udgør Franks ejendom i sig selv et naturindslag, der bidrager til variation i det fælles marklandskab. Digerne mangler generelt bundvegetation med græs og urter. Græs og urter fremmes ved at beskære vedplanteopvækst på digeskråningerne, således at der etableres flere områder, hvor lyset kan komme ind til bundvegetationen, og der bliver lommer til vildtet.

Figur 8.2-3 Prioriterede steder for naturfremme.

Franks ejendom er af en anden karakter end de øvrige ejendomme, der er meget vedvarende græs, vandhuller og planer om endnu flere naturtiltag.

Disse tiltag foreslås:

Markering		2	3	6	8
Tiltag					
Kortklippet græs	6.1.2			x	x
Fodpose	6.1.3				x
Fjernelse af vedplanteopvækst	6.7		x		
Lysne vandhuller	6.9	x			
Stenbunker	6.8	x			

1. prioritet

Vestvendt dige ved ejendom, markering 3 er i god pasningsstand, der fortsættes med at holde vedopvækst væk.

2. prioritet

Vandhullet, med markeringen 2, er ved at vokse til med tagrør. Tagrør forhindrer solen i at nå vandfladen og er derfor til skade for løvfrø yngel. Vandhullet plejes ved at beskære tagrør under vandfladen. Der er ikke et stort behov for yderligere oprensning på nuværende tidspunkt.

3. prioritet

Det etablerede vandhul, 6, kan forbedres ved at regulerer terrænen på nordøstsiden, således at disse kanter bliver jævne – ellers ikke brug for tiltag.

4. prioritet

I marken der er markeret med 8, syd for midterhegnet kan der laves mere variation i græsfladen ved dels at have gammelt vissent græs, dels at have hyppigt slåede græs-områder – gerne med et buet forløb langs hegnet, så der bliver lyslommer. Det kan gøre det vanskeligere for ræven at finde bytte her med et varieret forløb.

På markfalden fjernes næringsstoffer ved høslæt således at der bliver basis for mere alsidig naturlig vegetation efterhånden.

I midterhegn udtyndes for ammeplanter (hvidel) m.v.

5. prioritet

De planlagte stendiger foreslår vi at etablere i tilknytning til det udtyndede midterhegn, beskrevet sidst i 4. prioritet

Stendiget må meget gerne laves som et mere eller mindre sammenhængende dige.

Det giver flere mulige levesteder. Diget kan suppleres ved at lægge nogle store sten i tilknytning til vandhullet ved markering 2.

8.2.3 Billeder

8.3 Villy Nicolaisen – Halskovlund

Areal: Råder over 27 ha.

Driftsgren: Er økologisk planteavler, med hovedsageligt korn i sædskiftet. Arealerne udlejes til jagt.

Natur og naturtiltag før projektstart: Halskov bæk løber gennem ejendommen. Der er skrænter, sump og pil på ejendommen. Natur: Vedvarende græs (øst for bækken, hvor den krummer mest). Remisser ved vandløb, med bl.a. birk og el.

Observerede dyr: Rådyr, hare, fasan, agerhøns, ræv, fiskehejre, vildænder og gravænder.

8.3.1 Udpegninger

Figur 8.3-1 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Villy Nicolaisen. Det er prioriteret vandløb (Halskov Bæk) og diger. Vandløb skal i udgangspunktet have 10 m bræmmer. Vandhullet er ikke registreret som beskyttet. Under besigtigelsen var området oversvømmet, men det vurderes ud fra luftfoto, at vandhullet er beskyttet. Desuden er der mindre sumpe på ejendommen langs Halskov bæk, som tilsyneladende er for små til at være beskyttet. De indgår til gengæld som en del af de nye bræmmer.

Figur 8.3-2 Omrids af Villy Nicolaisen's marker på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede dige, ses at der er yderligere beskyttede dige på ejendommen. To dige er gamle sogne-skel. Desuden ses flere grøftesystemer som i dag er rørlagte. De småvandhuller er forsvundet, bortset fra det sted mod sydøst, hvor der i dag er et vandhul.

8.3.2 Prioriterede naturfremmetiltag på Villy's ejendom

Natur & Landbrug har gennemgået hele ejendommen for mulige tiltag. I alt 7 elementer er screenet. Ejendommen har stort set ikke permanent græs med føde til hare og rådyr og til agerhøne om vinteren, hvorfor dette tiltag prioriteres sammen med føde til agerhønekyllinger i form af naturstriben med isåning af korn (50' er kornmark). Mange af digerne mangler bundvegetation med græs og urter. Dog har vi bemærket at en digestrækningen mod nord (element nr 6 øst for Halskov bæk) er det mest artsrige vi har set på samtlige ejendomme. Dette kan fremmes med slåning (i mangel af græssende dyr). Diget deles med Erling. Græs og urter fremmes ved at beskære vedplanteopvækst på digeskråningerne, således at der etableres flere områder hvor lyset kan komme ind til bundvegetationen, og der bliver lommer til vildtet. Villy's ejendom er landskabelig åben og dyrket med korn. De åbne markerne med en markvej i midten er velegnet til lærker.

Figur 8.3-3 Prioriterede steder til naturfremme. LP: Marker med lærkepletter som tiltag. Tiltag ved diget 2 er kun relevant på den sydøst og sydvendte strækning. Dette tiltag foreslår vi fortsat på naboejendommen vest for diget (se Erlings plan). Vedrørende tiltag ved element 6 er det umiddelbart kun relevant ud for den vestlige del af diget.

Følgende naturfremmetiltag foreslås:

Tiltag	Markering	Markering					Vandløbsbræmme
		2	4	5	6	LP	
Kortklippet græs	6.1.2	x		x	x		x
Fodpose	6.1.3		x				
Naturstribe med korn	6.2	x	x	x	x		
Lærkepletter	6.3					x	
Fjernelse af vedplan- teopvækst	6.7	x		x			
Barjordsstribe	6.5		x	x			

Alle tiltag er uden gødskning og strigling

1. prioritet

Agerhøne tilgodeses med dige til redeplads, udvidelse af fodpose ved dige med naturstribe med korn evt. med isåning af blomster, ved digerne 2 (den syd- og sydvendte del), 5 og 6 (kun i vestlige del). Digerne skal have udvidet fodposen, og herefter en naturstribe, evt. med isåning af korn på de afdrænede områder.

Agerhøne tilgodeses desuden med en naturstribe med isåning af korn ved markvej, markering 4.

Ved markering 4 eller 5 kan der desuden suppleres med barjordsstribe.

Udvidelse af markvejen med en fodpose vil tilgodesse insekter og folk på markvejen.

2. prioritet

Fourageringsområder for hare og rådyr og sti til menneskebrug kan etableres langs med Halskov Bæk. Specielt for stisystemets sammenhæng er der brug for slået kant mod sydøst langs vandløbet.

Vi foreslår, at vandløbsbræmmen, der er gået op i brændenælder, slås. Markering 6.

3. prioritet

Lærke tilgodeses på de store markflader i form af lærkepletter på højdedrag, LP.

4. prioritet

Hvis muligt bør brinken også slås. Den har brug for mere stærk vegetation for at holde på jorden. Brinker slås i en form for enkel mosaik således at forskellig organisme grupper tilgodeses. Kan bruge arter fra græs-/urteblanding til udvidelse af vandløbsbræmmen.

8.3.3 Billeder

	
2S	5S
	
6S	4S
	
Halskov Bæk	

8.4 Erling Madsen – Nygaard

Areal: Råder over 115 ha, hvoraf 25 ha ikke er i omdrift.

Driftsgren: Er økologisk planteavler, med svederug, emmer og ølandshvede i sædskiftet. Arealerne udlejes til jagt. Der er ca. 60 stude, som bruges til at afgræsse forskellige arealer. En del af studene afgræsser arealer længere væk fra ejendommen. De bliver tilset, og købt, af et kogræsserlaug, bl.a. bestående af en børnehave. Det er græsningslauget der, i samarbejde med Vejle kommune, har heget arealerne. Disse arealer ligger tæt på Vejle og er opdelt på tre områder med i alt 4 folde: Et overdrevsområde nord for Uhre Skov samt to overdrevsområder på sandet jord ved Søndermark.

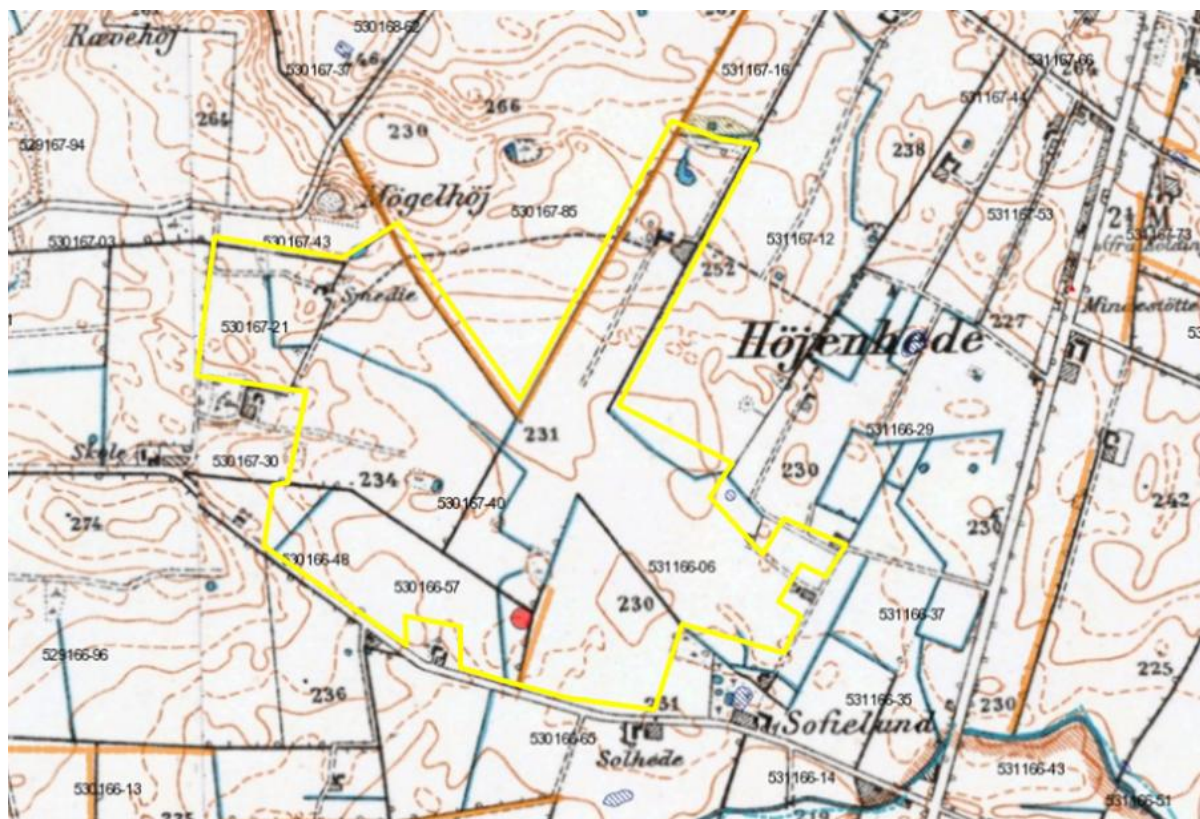
Natur og naturtiltag før projektstart: På arealerne er der 3 søer, på maks. 1000 m² hver. I 90'erne blev de to eksisterende rensed og lysnet omkring og den tredje blev etableret. Der bliver afgræsset omkring alle søerne, på nær halvdelen af den ene.

Observerede dyr: På arealerne er der set agerhøns, stor vandsalamander, spidssnudet frø, enkelte løvfrøer og engsnarre tidligere. I fold 3 blev en flok rådyr og to harer set under vores besøg.

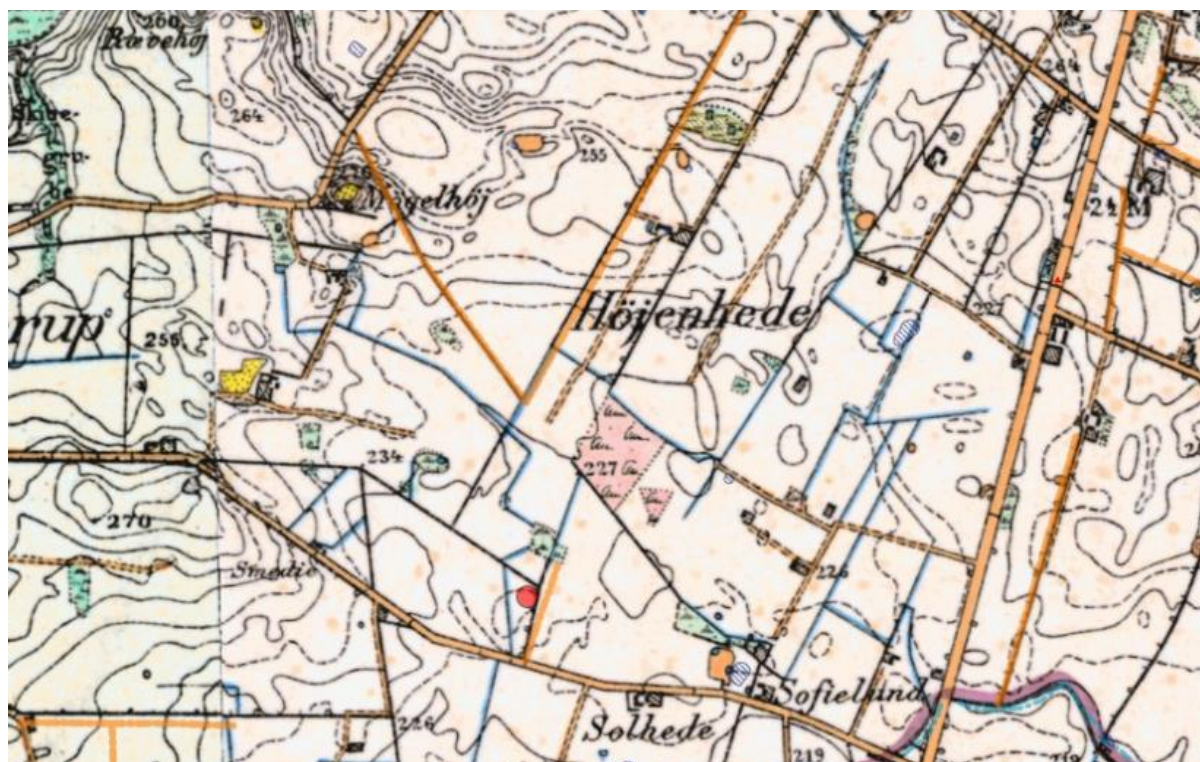
8.4.1 Udpegninger på arealerne ved Stubdrupvej

Figur 8.4-1 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Erling Madsen (arealer nord for Stubdrupvej). Det er to vandhuller og diger. Desuden et nyanlagt vandhul mod nordvest, som ikke er registreret endnu. De udpegede vandhuller skal have 10 m bræmmer. Desuden er der mindre vandløb på ejendommen, som ikke er prioriterede. PS. Arealet grænser mod nord op til en mose.

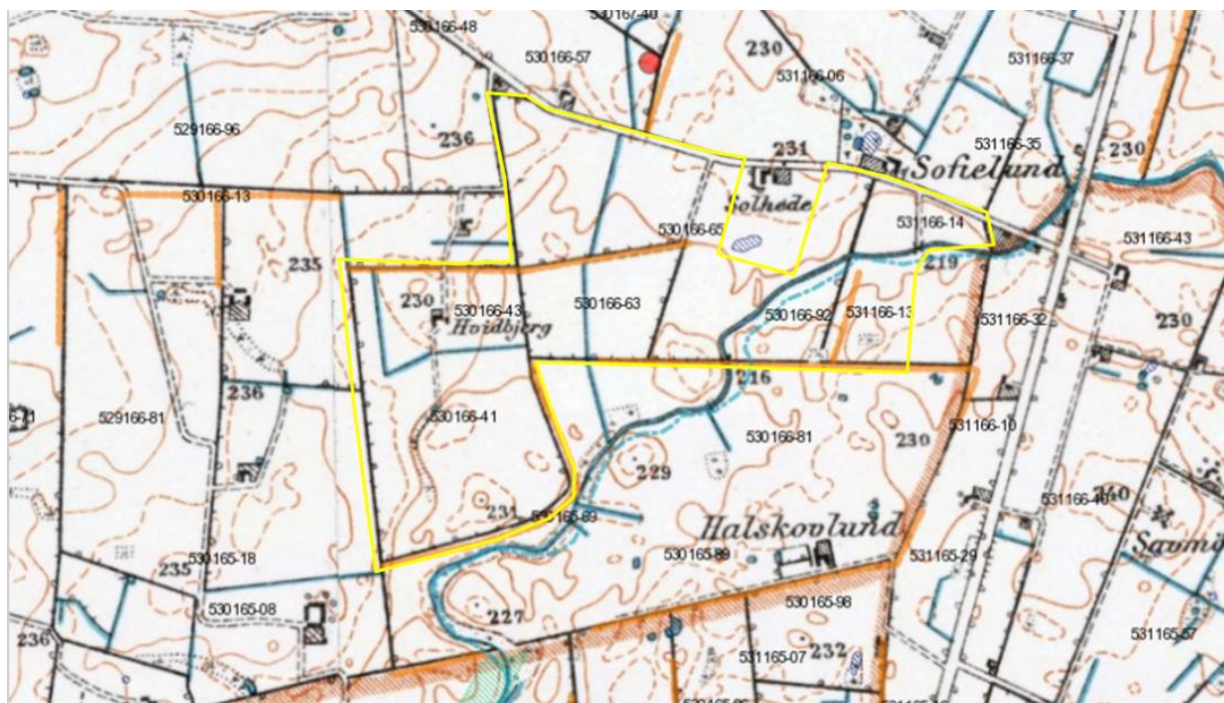
Figur 8.4-2 Omrids af Erling Madsens marker nord for Stubdrupvej på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede dige, ses at der er yderligere beskyttede dige på ejendomme. Desuden ses flere grøftesystemer som i dag er rørlagte.

Figur 8.4-3 Kort fra perioden 1842-1899 viser, at stedsnavnet Højenhede, dækker over en tidligere hedemose på Erling Madsens jord. Den tidligere hedemose er baggrund for den sorte, organiske jord på stedet.

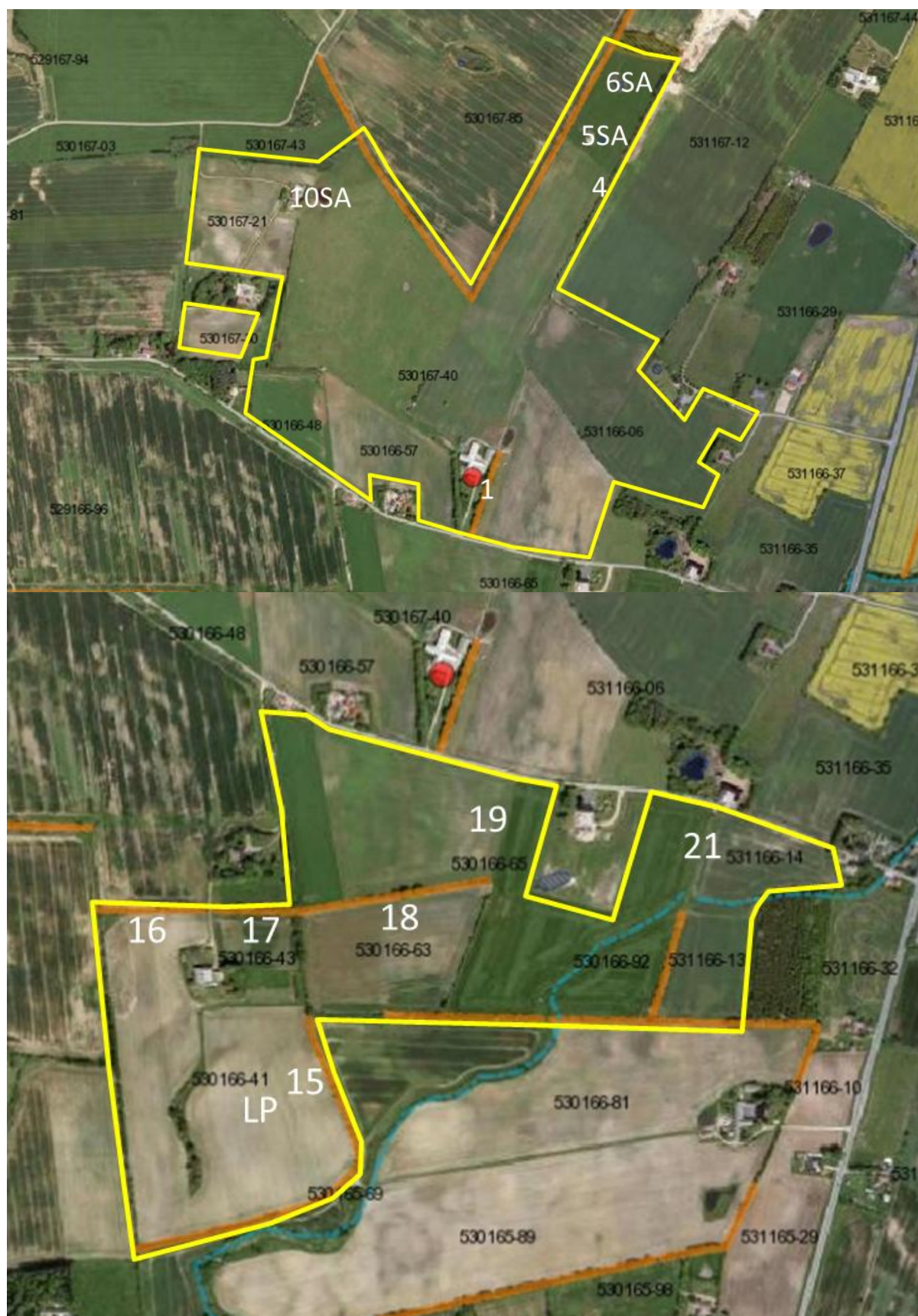
Figur 8.4-4 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Erling Madsen (arealer syd for Stubdrupvej). Det er prioriteret vandløb og diger. Den lille mose syd for Hvidbjerg er under areastørrelse for beskyttet mose. Det prioriterede vandløb skal have 10 m bræmmer.

Figur 8.4-5 Omrids af Erling Madsens marker syd for Stubdrupvej på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for diger (fed linje) med de udpegede diger, ses at der er yderligere beskyttede diger på ejendomme. Desuden ses flere grøftesystemer som i dag er rørlagte.

8.4.2 Prioriterede naturfremme tiltag på Erlings ejendoms arealer nord og syd for Stubdrupvej.

Natur & Landbrug har gennemgået ejendommen nord og syd for Stubdrupvej for mulige tiltag. I alt 21 elementer er screenet. Ejendommen er velforsynet med græsmarker med føde til hare og rådyr og til agerhøne om vinteren. Tilsyneladende er kun en enkelt permanent græsmark (langs indkørsel). Der mangler derfor vilde græsmarksarter i græsmarkerne. Mange af digerene har – i modsætning til de øvrige tre ejendomme - bundvegetation med græs og nogle urter fra græsmark. Hvor studene græsser, græsses digeskråning, hvilket er rigtig godt. Græs og urter fremmes ved denne græsning. Hvor der ikke græsses kan urterne fremmes ved at beskære vedplanteopvækst på digeskråningerne, således at der etableres flere områder hvor lyset kan komme ind til bundvegetationen og der bliver lommer til vildtet. Ejendommen har en fin afgrødemosaik, så der også kan gøres naturfremme i kornmark.

Figur 8.4-6 Prioriterede steder for naturfremme. LP: Mark til lærkepletter. SA: Tiltag for særlige arter.

Følgende naturfremmetiltag foreslås:

Markering		1	4	15	16	17	18	19	21 V/Ø	LP	5 SA	6 SA	10 SA
											Løvfrø		
Kortklippet græs	6.1.2			x	x		x	x			x	x	
Fodpose	6.1.3	x	x						x				
Naturstribe med korn	6.2			x	x	x	x	x					
Lærkepletter	6.3									x			
Fjernelse af vedplanter og træer	6.7			x	x		x					x	
Lysne vandhuller	6.9											x	
Bræmme													x

Alle tiltag er uden gødskning og strigling

1. prioritet

Hare og rådyr tilgodeses med det nuværende system med græsmarker, men udlægning af vedvarende græs med græssende dyr ved vandhul 5SA og 6SA samt markvej 4, dvs. mark 4-0 og nordlig del af mark 3-0, vil være til fordel for rådyr og hare samt agerhøne om vinteren.

2. prioritet

Agerhøne tilgodeses ved digepleje, udlægning af kortklippet bræmme og 50'er kornmark ved elementerne 15, 16 og 18 samt ved disse naturfremmetiltag i marken ved 19. Ved naturelement 17 er isæt tænkt på at tiltaget er til fordel for fasan.

3. prioritet

Naturtiltag ved dige nr. 15 resulterer i natursammenhæng til Villy's marker, hvor der også foreslås pleje med naturstribe med korn for agerhøne m.fl.

Hvis der etableres naturstribe med kortklippet græs langs Halskov Bæk, er det en god ide at supplere med en faunazone bestående af 1 m. græs og naturstribe med isåning af korn og urter/blomsterblanding (Kan evt. plejes med fleksibel markkantsforvaltning, se bilag 1) udsåning af urte/blomsterblanding langs markvejen syd for Sofielund, element nr. 21. Det giver natursammenhæng mod nord.

4. prioritet

Insekter tilgodeses ved digepleje Naturstribe med isåning af korn og/eller blomster tilgodeses agerhøne. Agerhøne tilgodeses også ved udsåning af arter fra græs-/urteblanding med blomstrende urter ved element 21.

5. prioritet

Sanglærke tilgodeses ved udlægning af lærkepletter på lokale højderygge og langt fra levende hegn.

Vi har valgt marken mod sydvest, da denne blandt de åbne marker er mest sandet og ikke er tilsået endnu.

6. prioritet

Særlige arter, løvfrø, tilgodeses ved tiltag i forbindelse med vandhullerne 5S, 6S og 10S. Det vil i øvrigt være en god ide at fælde træerne omkring den lille slugt med mose med engkabeleje syd for Hvidbjerg i marken til lærkepletter.

Vi foreslår at fælde de store træer med høj stub, så der bliver hulheder i stubben til faunaen.

Gråpilen ude i mosen fjernes helt, mens gråpile helt mod syd kan bevares til småfugle og humlebier.

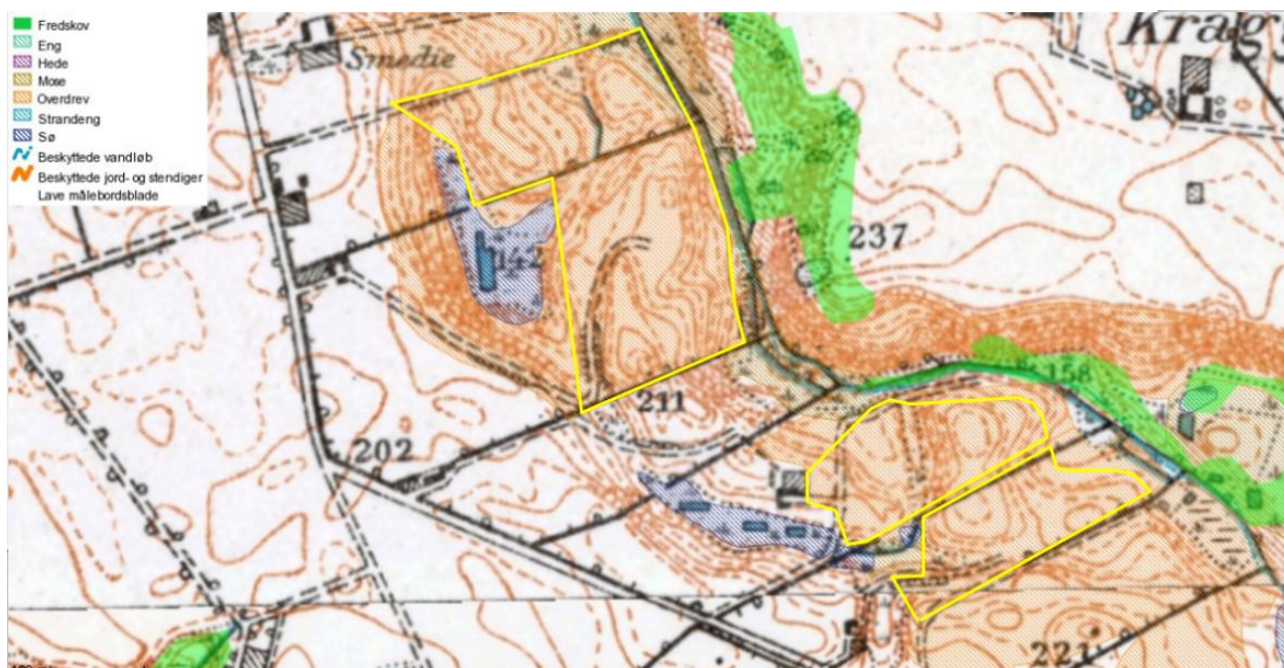
7. prioritet

Den fine fold med vedvarende græs, 1, ved indkørslen kan med fordel udvides med et større område med vedvarende græs også øst for diget inkl. vandansamlingen ved gården. Udvid folden og ryk fodertrug og tilskudsfordring væk fra vandansamlingen.

8.4.3 Udpegninger på arealerne ved Vejle syd

Figur 8.4-7 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Erling Madsen (de tre folder ved Vejle syd). Det er prioriteret vandløb og overdrev. Området består af overdrev og småmoser. Det prioriterede vandløb er omgivet af vedvarende vegetation. Derudover er der et fint lille kildeløb gennem overdrev '2', som ikke er markeret – heller ikke på gamle kort. Ingen af digerne er registreret som beskyttede.

Figur 8.4-8 Omrids af de tre overdrævsfolde, som Erling Madsen afgræsser ved Vejle syd, markeret på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede diger, ses at der er beskyttede diger på overdrevet.

8.4.4 Prioriterede naturfremme tiltag på Erlings græsningsarealer ved Vejle syd

Fold 1 er overgræsset. Det gælder især den østlige del. Fold 2 er overgræsset. Den vestlige del har en population af invasiv gyldenris (sildig/kanadisk gyldenris), der bør bekæmpes med manuel slåning sammen med invasiv gyldenris uden for folden (evt. aftale med kommunen). Fold 3 er undergræsset – det gælder især moseområderne. Natur & Landbrug foreslår, at invasiv gyldenris bekæmpes både i og uden for folden og at dyrene fordeles bedre på arealerne. De sandede overdrevs planter og insekter vil have godt af skiftende græsningspauser nogle måneder midt på sommeren, hvorfor det af naturplejemæssige årsager vil være en god ide med foldskifte. Med hensyn til fold 3 vil det være en god ide at opdele denne langs det gamle dige, så der også her kan praktiseres foldskifte mellem to folde.

8.4.5 Udpegninger på arealerne ved Vejle nord

Figur 8.4-9 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Erling Madsen (fold ved Vejle nord). Det er overdrev og et skovindfredningsdige. Området består af overdrev og småskov.

Figur 8.4-10 Erling Madsens græsningsfold ved Vejle nord. Det ses, at dele af det udlagte overdrev tidligere har været mark i omdrift. Det ses også, at de østlige dele af folden har været græsset, men kombination af det smalle overdrev og naboskab til dyrket mark har påvirket overdrevets natur negativt. Foto fra år 1995.

8.4.6 Prioriterede naturfremme tiltag på Erlings græsnings arealer ved Vejle nord

Overdrevet har en lav naturkvalitet, hvilket nok hører sammen med tidligere driftshistorie. Med det forbehold, at vi kun har besøgt den østlige del har vi vurderet, at området skal have en hjælpende hånd med manuel slåning af uønskede arter. Området består meget at en smal skrænt mellem skoven og den tidligere mark. Den dårlige

tilstand kan også høre sammen med, at dyrene skal vandre på den smalle skrænt og ikke har så mange steder til drøvtygning.

Plads til drøvtygning og placering af vand bør overvejes på den baggrund.

8.4.7 Billeder

	
15V	16S
	
18S	17S
	<p>Foto haves ikke</p>
19V	21 V ell. Ø

5SA

6SA

10SA

4

Digegræsning

Erling foto græsningsarealer Vejle Syd

Fold 1

Fold 2

Fold 3

Gyldenris Fold 2

Erling foto græsningsarealer vejle Nord

8.5 Alf Petersen – Rugbjerggård

Areal: Råder over 37 ha, hvoraf 8,52 ha ikke er med i omdrift. Alf bor ca. 15 km. mod nord i forhold til de andre fire bedrifter

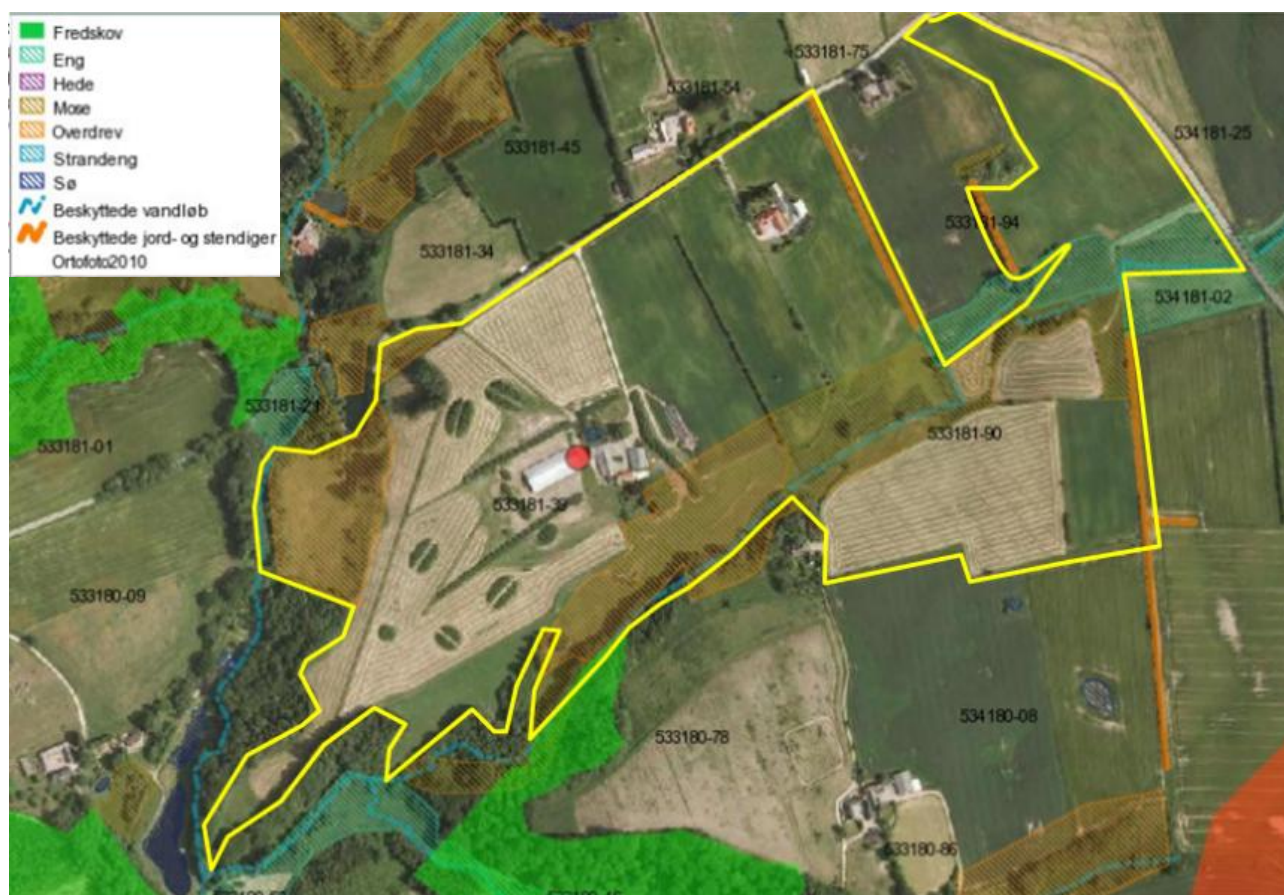
Driftsgren: Er økologisk ægproducent med 6000 høns, der går på marker tæt på ejendommen. Der er omdrift med korn og kløvergræs i sædskiftet. Derudover har han to konventionelle marker, hvoraf den ene er med juletræer. Der er et stort SFL-område, der plejes ved afgræsning med anguskøer.

Natur og naturtiltag før projektstart: Området er meget kupperet. Grejs å løber igennem. Mellem markerne er der levende hegn.

I hønsegården er der forskellig beplantning.

Observerede dyr: Rådyr i begge ender af ejendommen. Fasaner og hare er observeret i år, tidligere år er der også observeret agerhøns. Der er mange rævegrave. I februar blev der også observeret mårhund. En nabo har observeret over 60 forskellige arter af småfugle hen over vinteren.

Tidligere er der også observeret vildænder, gravænder og rød glente.

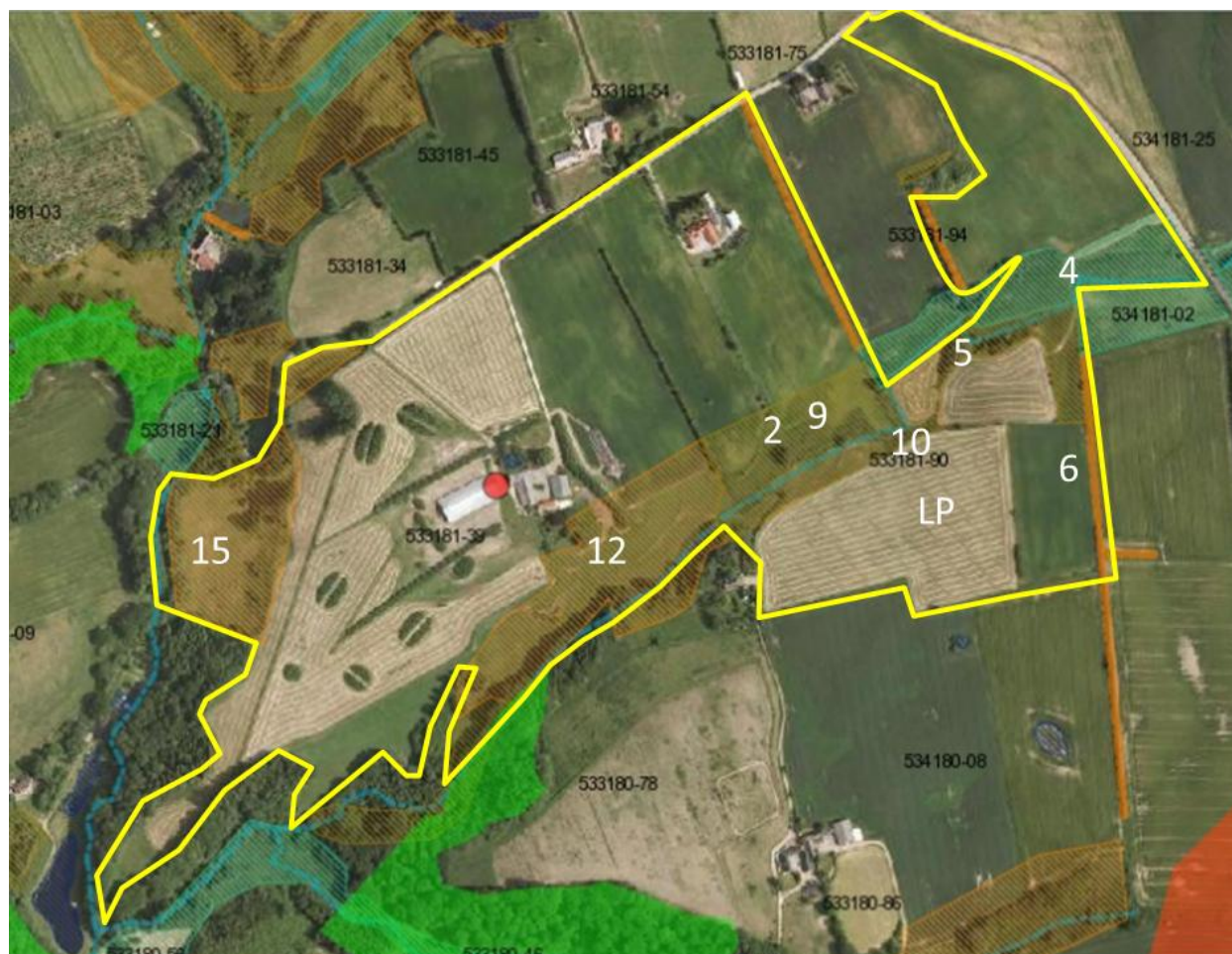
Figur 8.5-1 Udpegninger af natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven og diger beskyttet af Museumsloven hos Alf Petersen. Det er prioriteret vandløb, eng, overdrev, et vandhul og diger. Vandløb er omgivet af permanent vegetation. Græsmarkerne på skrænten mod syd og sydvest mangler udpegning som overdrev. (se bort fra den røde cirkel på alle kort)

Figur 8.5-2 Omrids af Alf Petersens marker på baggrund af kort fra perioden 1900-1960. Ved sammenligning af signatur for dige (fed linje) med de udpegede diger, ses at de beskyttede diger er bevaret. Bemærk markvejen nedover vandløbet. Denne hulvej er i dag ved at gro til. Ved rette pleje kan den blive en attraktiv sti til ådalen.

8.5.1 Prioriterede naturfremme tiltag på Alf's ejendom

Natur & Landbrug har gennemgået den økologiske del af ejendommen for mulige tiltag. I alt 15 elementer er screenet. Ejendommen er karakteriseret ved vedvarende græsmarker i form af overdrev på skrænterne og eng i ådalen. Nogle steder er skrænten meget smal, hvilket resulterer i optramp ved dyrenes passage på de smalle steder. Overdrevsskrænterne, der græsses med Angus, har brug for mere plads i form af tillæg af areal oven for skrænten. Her er føde til hare og rådyr og til agerhøne om vinteren. Græsningsarealerne er dog meget nedgræssede, hvorfor vi har prioriteret at se på en indsats i forhold til overdrev. Ejendommen rummer kun få diger. Disse samt en hulvej er tilvoksede med enkelte vedplanter og gammelt græs. Mere alsidig græs- og urtesamfund fremmes ved at beskære vedplanteopvækst på digeskråningerne og om muligt ved periodevis afgræsning sammen med stubmark, således at der etableres flere områder hvor lyset kan komme ind til bundvegetationen og der bliver lommer til vildtet. Alf har en stenet mark, som er velegnet til agerhøne.

Figur 8.5-3 Prioriterede steder for naturfremme. LP: Mark til lærkepletter.

Følgende naturfremmetiltag foreslås:

		Markering	2	4	5	6	9	10	12	15	LP
		Side		N	S	V		S			
Fodpose	6.1.3					x					
Naturstribe med korn	6.2					x					
Lærkepletter	6.3										x
Barjordsstribe	6.5					x					
Flytte dyrenes passage (kortklippet græs)	6.1.2			x	x			x			
Hegne fra ca. 2-3 mdr. med start i begyndelsen af juni										x	
Fjerne dyrene om vinteren							x				
Vinterafgræsning sammen med stubmark									x	x	
Fjern vedpanter og afgræs hulvej i sammenhæng med stubmark			x								

Alle tiltag er uden gødskning og strigling

1. prioritet

Agerhøne tilgodeses ved at lave barjorsstribе, fodpose ved digefod og anlægge naturstribе med korn ved markering 6. Disse tre tiltag udgør tilsammen en faunazone.

2. prioritet

Overdrev 12 fungerer som vinterfold for Anguskvæget. Det bevirker, at området er overgræsset, optrampet og overgødsket, da dyrene ikke henter føde på det nedgræssede overdrev om vinteren, men fodres ved stald.

Vi foreslår at dyrene i stedet bruger stubmarker øst for gården som vinterfold.

Herved kan hulvejen afgræsses når det passer ind. I den sammenhæng foreslår vi at 'Eng' mærket 9 gøres tilgængelig for dyrene om vinteren.

Den er pt. uden benyttelse og tilvokset med rørgræs.

3. prioritet

Den bedste overdrevsflora findes på markerne mærket 4, 5 og 15. Overdrevet 15 er hegnet for sig. Det giver mulighed for at græsse området periodevis, bedst maj og så igen i september og oktober. Det giver en sommerpause til overdrevsplanternes blomstring.

4. prioritet

Overdrevet 4 består på den vestlige del kun af en smal skrænt. Det vil være en god ide at flytte indhegningen således at overdrevet skånes. Vi foreslår at indhegningen flyttes 10-12 meter ind på marken overfor. Det der kommer med i indhegningen skal tilså således der bliver permanent græs.

Tilsvarende gør sig gældende på sydsiden af vandløbet ved 10. Her kan en bræmme fra marken også med fordel udlægges til vedvarende græs til dyrenes passage som en del af græsningsfolden.

5. prioritet

Hare, vibe og andre jordrugende fugle tilgodeses ved at fælde de to klynger af træer ved spang (3 træer) hhv. øst for spang (1 træ), for at forhindre krager og andre rovfugle udsigtsposter. Mærket 2.

6. prioritet

Lærker tilgodeses ved at udlægge lærkepletter i marken markeret med 'LP'.

8.5.2 Billeder

6V

4N (Hertil bør overdrevsfolden udvides)

5S (Graner bør fjernes)

10S (Overdrevsfolden bør arronderes, f.eks. til busken)

15

12

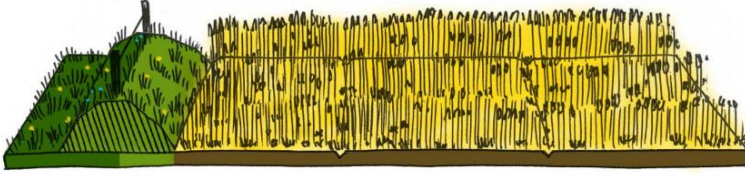
9 (Foreslås til vintergræsning. Tilgroet hulvej i baggrunden).

2 (Hulvej og stubmark til vintergræsning. Foreslås at fjerne piletræer ved spang)

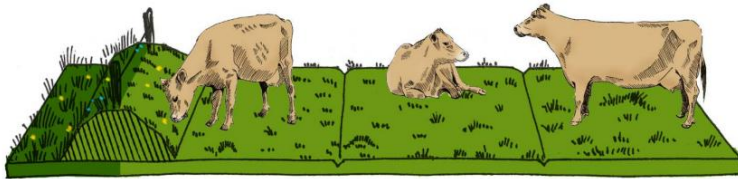
9 Bilag 1 - Fleksibel markkants-forvaltning

År 1 - sommer før nye kantforvaltning

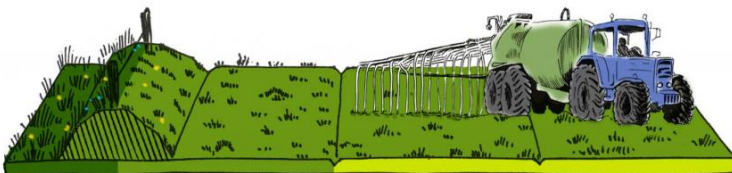
<p>Markkant: <i>Uplejet</i></p> <p><i>Kantbiotop kan være dige, vejkant, markskel, vandløb, vandhul, etc.</i></p>	<p>Markdrift: Vårsæd med udlæg</p>
--	---

År 2, 3, 4 - sommer

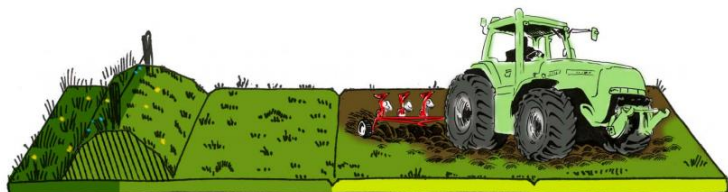
<p>Markkant: <i>Afgræsning</i></p>	<p>Udvidet markkant: <i>Afgræsning og slæt</i> <i>Ingen gødning</i></p>	<p>Markdrift: <i>Afgræsning og slæt</i> <i>Evt. gødningstilførsel</i></p>
---	--	--

År 5, 6 - forår med gylletildeling

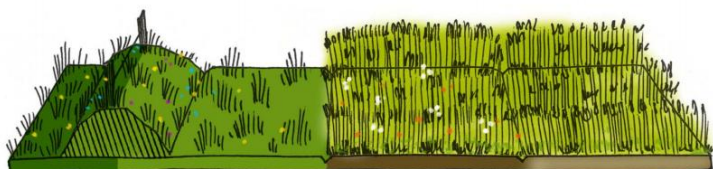
<p>Markkant: <i>Mere plads til forskellige urter efter tre års afgræsning</i></p>	<p>Udvidet markkant: <i>Ingen Gylle her</i></p>	<p>Markdrift: <i>Gylle på mark i rotation</i></p>
		<p><i>Gylle i halv dosis</i> <i>Gylle i fuld dosis</i></p>

År 5, 6 – forår med pløjning

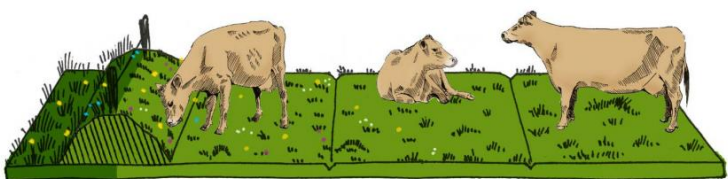
<p>Markkant:</p> <p>Mere plads til forskellige urter efter tre års afgræsning</p>	<p>Udvidet markkant:</p> <p>Nu permanent græs Ingen pløjning</p>	<p>Markdrift:</p> <p>Pløjning af mark i omdrift</p>
--	---	--

År 5, 6 – sommer

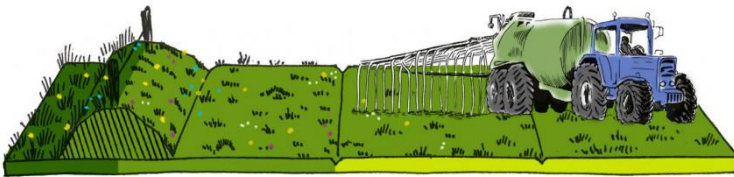
<p>Markkant:</p> <p>Mere plads til forskellige urter efter tre års afgræsning</p>	<p>Udvidet markkant:</p> <p>Nu permanent græs</p>	<p>Markdrift:</p> <p>Korn/Vårsæd med udlæg</p> <p>Flere ukrudtsarter Uden ukrudts-harvning og ved reduceret gødskning</p>
<p>Hele mark til slæt – græsensilage og helsæd</p>		

År 7,8 og 9 – sommer

<p>Markkant:</p> <p>Afgræsses - Godt levested for græsmarks urter</p>	<p>Udvidet markkant:</p> <p>Afgræsses - Græsmarks urter har etableret sig</p>	<p>Markdrift:</p> <p>Afgræsning Flere urter her</p>
<p>Hele mark til afgræsning</p>		

År 10 – gylletildeling forår, etc.

Markkant: <i>Godt levested for græsmarks urter</i>	Udvidet markkant: <i>Nu permanent græs</i> <i>Ingen gylle</i> <i>Ingen pløjning</i>	Markdrift: <i>Gylle på mark i rotation</i>	
		<i>Gylle i halv dosis</i>	<i>Gylle i fuld dosis</i>

Eksempel på velvalgt placering af permanent græs langs markkant